

The essence of the concept “creativity” as a component of speech activity is revealed; speech creativity is considered as the creative potential of a child, his / her creative abilities, manifested in the original, individually created products of speech activity. The notion of “preschool children's speech creative activity” is presented (N. V. Havrysh).

The concept “figurative speech” is defined; the concept “creative-imagery speech of preschool-aged children” is introduced into pedagogical use as a specific complex process of the subjective reflection of the child in the surrounding reality; the content of artistic texts in the form of concrete sensory representations which are associated with each other, real or imaginary; the use of speech neoplasms in the process of communication; expressive-figurative vocabulary in speech creating activity. The pedagogical conditions for the development of creative imagery speech are described alongside with the game creative situations and situations of success.

Key words: *creativity, creative activity, figurative speech, creative-figurative speech, speech creating activity, creative-speech situations, children of preschool age.*

УДК 373.2.016 : 003 – 28.31

*Галина Ватаманюк
Halyna Vatamaniuk*

РОЗМАЇТТЯ ДИТЯЧИХ КНИГ – ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКИХ ІНТЕРЕСІВ ДОШКІЛЬНИКІВ

VARIETY OF CHILDREN BOOKS – THE PREREQUISITE OF FORMING PRESCHOOLERS' READER'S INTEREST

У статті розкрито сутність інтересу та його роль у навчанні, визначено ознаки читацьких інтересів дошкільників; окреслено роль дорослих у формуванні інтересу до читання; висвітлено погляди науковців на сутність книги як об'єкт освітньої діяльності; зроблено типологію дитячих книг.

Ключові слова: *дитяча книга, дошкільники, читацький інтерес, формування, типологія дитячих видань, види книг, розмаїття.*

Сьогодні читання пронизує усі сфери життєдіяльності людини. Воно покладене в основу освітньої, пізнавальної, інформаційної, професійної сфери її діяльності. Стрімке зростання інформації, яку необхідно засвоїти, потребує збільшення темпу читання, якості та швидкості розуміння прочитаного і прийняття рішення. З огляду на це, читання стає основою освіти і провідною навичкою самоосвіти людини упродовж життя. Проте аналіз рівня читацької та інформаційної компетентності громадян України свідчить про кризу читацької культури. Усе частіше можна почути думку, що електронні засоби інформації здатні частково, а той повністю забезпечити всі потреби людства, пов'язані з освітою, культурою, вихованням та дозвіллям. Це зумовлено втратою в суспільстві інтересу до читання. Тому формування читацьких інтересів у наймолодших користувачів книги є актуальною проблемою сьогодення.

Комплекс питань, пов'язаних із визначенням змісту роботи, завдань, форм, методів, прийомів роботи з дитячою книгою в ДНЗ, розглянуто в працях вчених лінгводидактів А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Гурович, А. Виноградової, Р. Жуковської, Н. Карпинської та інших. Особливості сприймання дітьми змісту художніх творів розкрито в дослідженнях психологів О. Запорожця, Д. Ельконіна, О. Никифорової, С. Рубінштейна та ін. Питанням естетичної цілісності книги як художнього твору й функціонального предмета приділяли увагу дослідники дитячої книги С. Гавенко, К. Волощук, М. Мартинюк, Е. Огар та ін. Проблема створення

вітчизняної дитячої книги для дітей дошкільного віку є предметом вивчення сучасних мистецтвознавців – М. Єфімової, К. Касьяненко, П. Попової. Питання підготовки дошкільників до майбутньої читацької діяльності висвітлено у працях Л. Гурович, А. Зрожевської, Т. Потоцької. Залежність впливу художньої літератури на виховання дітей від наявності в них інтересу до цього виду творчості обґрунтовано у працях класиків педагогіки С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського). Про вплив інтересу на навчальну діяльність дитини йдеться в дослідженнях О. Дусавицького, Л. Редькіної, О. Чебикіна, В. Юркевича. Поряд з тим, проблема формування читацьких інтересів дошкільників шляхом залучення їх до спілкування з різними видами дитячих видань потребує доопрацювань.

Мета статті – визначення типів і видів дитячих видань, розкриття специфіки взаємодії педагога з дітьми дошкільного віку для підвищення в них інтересу до книги, як об'єкта пізнання та читання.

Інтерес у навчанні є своєрідним епіцентром активізації навчання, розвитку пізнавальної активності вихованців, формування в них позитивного ставлення до процесу й результатів своєї праці. Вміння щось побачити, здивуватися, захотіти негайно зрозуміти, що чому і як відбувається, знайти в собі сили, щоб відшукати відповіді на ці запитання самостійно, не відступати перед труднощами, а діставши відповідь, знову прагнути вперед, у незвідане, – все це, разом узяте, і є інтерес. Інтерес дарує радість творчості, пізнання. Він міцно пов'язаний з гостротою сприймання навколишнього світу, увагою, пам'яттю, мисленням, волею, стимулює розвиток і саморозвиток, ставить особистість із об'єкта в суб'єкт діяльності [6, с. 26]. Без інтересу до книжки неможливо навчити дитину вчитися, користуватися нею як джерелом знань. Читацькі інтереси дошкільників проявляються у позитивному ставленні до занять із книжкою – розглядання, слухання, пізніше й читання, у прагненні ознайомитися з нею як із джерелом нових знань і переживань, предметом доступного пізнання світу.

Одним із шляхів формування читацьких інтересів дошкільників є залучення їх до спілкування з різними видами книг. Розмаїття форм, фарб, звуків, матеріалів, способів отримання інформації збагачують уяву дитини не лише про книжковий простір, а й про світ загалом, закладають фундамент для самостійного читання й читацької культури у подальшому житті. Для того, щоб дитина осягнула світ книги, його користь і принади, потрібна допомога дорослих, які мають володіти культурологічними й педагогічними знаннями, щоб зацікавити дитину книгою як функціональним предметом, її змістовим наповненням, можливостями у задоволенні освітніх, виховних, духовних і пізнавальних потреб, формувати навички користування та поводження з книгою, готувати до читання, донести до її свідомості значущість книги в житті людини.

Серед об'єктів освітньої діяльності дошкільників і молодших школярів, книга – найбільш складне явище. Як продукт соціальної діяльності, вона й досі не має єдиного тлумачення. Книгознавці розглядають книгу як джерело спілкування між людьми; засіб інформації й формування різних поглядів; засіб пропаганди знань і виховання; особливу форму видання; продукт видавничо-поліграфічної діяльності; видання, створене з урахуванням специфіки сприйняття контенту дитиною певного віку, виконане в друкованій, аудіальній та мультимедійній формах. У педагогіці дитяча книга розглядається як засіб передачі накопиченого людством досвіду – сукупності розумових, моральних, етичних, естетичних, гуманістичних цінностей; модель сприйняття світу дитиною, яка формується на основі освітньо-пізнавальної, творчо-моделювальної, ігрової, комунікативної функцій, що змінювалися та доповнювали одна одну в історичному поступі суспільства.

Поступовий розвиток та синтез означених функцій, поєднаних на різних технологічних основах призвели до появи різних видів дитячих книг, які книгознавці, мистецтвознавці та педагоги вирізняють за різними ознаками.

Так, мистецтвознавець М. Єфімова, досліджуючи дизайн дитячої книги України, пропонує типологію дитячих видань за способом представлення інформації – друкована, електронна,

альтернативна та з її функціональними й конструктивними особливостями [3, с. 143]. К. Касьяненко, вивчаючи витoki, стан і тенденції української ігрової дитячої книги, виокремлює її види за носіями інформації – паперові, непаяперові (тактильні, електронні) та комбіновані [5, с. 182]. Критеріями визначення видів дитячих книг у педагогічному вимірі (за Г. Ткачук) є цільове призначення дитячих видань (художні, пізнавальні, навчальні) та їх придатність у роботі з дітьми (формат, об'єм книги, кількість і характер творів) [6, с. 33-45]. Вищезначені класифікації безперечно є суттєвими, але кожна з них відображає специфіку того кола дослідження, у площині якого воно здійснювалося. Поза увагою дослідників залишилися аспекти, пов'язані з особливостями сприйняття книжкової інформації, характер дитячих книжкових видань, які не тільки доповняють попередні наукові напрацювання, а й повніше відображатимуть зміст роботи з дитячою книжкою в ДНЗ, що передбачає ознайомлення з книгою як функціональним предметом, місцем зберігання й передачі інформації; орієнтування дітей у розрізненні зовнішніх і внутрішніх елементів книги; навчання правил користування книгою; формування повноцінного сприйняття різножанрових літературних творів, виховання естетичних смаків і моральних переконань.

На основі вищезначених напрацювань та власних доробок зроблено типологію дитячих видань, яка допоможе педагогам, батькам вихованців зорієнтуватися у видовому розмаїтті дитячих книг, викликати інтерес до них через різні способи взаємодії і бажання вчитися читати. Визначальними чинниками типології, за М. Єфіменко, є рід (дитяча книга як предмет і об'єкт дизайну), вид (за способом представлення інформації), підвид (за функціональною особливістю), типологічна група (за функціонально-конструктивними особливостями) [3, с. 143]. За способом представлення інформації, виокремлюємо три види книжкових видань: друковані (найчисельніші), електронні (електронна віртуальна інформація) й альтернативні (книга як засіб комунікації у предметно-просторовому середовищі), які відтворюють одну й ту ж книгу, але в різних аспектах і є окремими формами сприйняття світу дитиною.

Друковані видання – це вид дитячих книг, виготовлений засобами поліграфії та оформлений у вигляді скріплених або не скріплених аркушів паперу, на яких відтворено текст та/або графічне зображення. Друк для нього – головний спосіб представлення інформації. За функціональним призначенням друковані видання бувають: навчально-пізнавальні, ігрові та творчо-моделювальні. За конструктивними особливостями навчально-пізнавальні видання поділяються на два підвиди: книга-кодекс (традиційна в нашому розумінні форма зшитої книги), карткова книга, сторінки якої є окремими картками, що можуть роз'єднуватися і з'єднуватися. За функціонально-конструктивними особливостями й придатністю у роботі з дітьми (формат, об'єм) ці видання можуть бути: великоформатні, середнього формату й “книжки-малюки”; “тонкі” і “товсті”. Для читання твору вголос і розглядання його ілюстрацій групою дітей, вихователь має використовувати великоформатні видання. Для роботи з підгрупою дітей чи індивідуальної роботи в осередку книги слід мати книжки-“колективки” (кілька екземплярів одного видання) середнього формату. “Книжками-малюками” діти можуть користуватися під час індивідуальних занять, ігор, занять в осередку книги. Такі книжки найбільш практичні в роботі з молодшими дошкільниками, оскільки вони зручні в користуванні, містять мало тексту. “Тонкі” книги (8-16(30) сторінок), як правило, в обкладинці без титульного аркуша необхідні для того, щоб дитина могла переконатися в тому, що вона зможе прочитати (переглянути) цю книжку. “Товсті” книжки – це збірки віршів, казок, дитячого фольклору, енциклопедичні видання в обкладинках і палітурках, які опрацьовуються разом із дорослим.

За кількістю і характером творів, серед навчально-пізнавальних видань розрізняють дитячі книги трьох основних підвидів: книга, яка містить один твір одного автора, наприклад, Леся Українка “Біда навчить”; книга, яка містить декілька одно чи різножанрових творів одного автора (“Казки” Г. Х. Андерсена, О. Пчілка “Годі, діточко, вам спати” (казки, вірші, загадки, прислів'я); книга, яка містить твори різних авторів і різних жанрів (хрестоматії для читання

дітям – “Джерельце”, “Веселка”, збірки “Про матусю і бабусю” з серії “Чемним діточкам”, де зібрано найкращі вірші сучасних поетів про маму і бабусю).

За характером видання друковані навчально-пізнавальні дитячі книги розподіляють на художні та довідкові. У художніх книгах мистецтвом слова описано дійсність художніми образами, що зумовлює естетичне бачення і насолоду, це сукупність текстів (творів) у прозовій і поетичній формах. Довідкова література – це література допоміжного змісту, що використовується для отримання найбільш загальної інформації, яка не викликає сумнівів з того чи іншого питання. Основними видами довідкової літератури є словники, довідники, енциклопедії, підручники. Окремі видання періодичної преси також використовують як довідкову. У виготовленні друкованих книг використовують різний за якістю папір, картон, іноді в якості вставки – пластмасові диски, шнурівки, іграшки, підвіси, магніти. Сприймається друкована книга, як візуальним (перегляд ілюстрованих книг чи книг-картинок), так і аудіальним шляхом, коли читає дорослий, а дитина слухає.

Друковане ігрове видання, за конструктивно-функціональними особливостями, представлено книгою-конструктором і книгою-трансформером. Книга-конструктор передбачає складання цілісного зображення з окремих компонентів. Сюди відносяться книги-пазли (видання, що складаються з окремих елементів, які у зібраному стані мають вигляд цілісного та композиційного зображення), книги-магніти (складаються із магнітного поля і спеціальних фішок, що кріпляться на поверхню кожного розвороту книги), книги-мозаїки (складаються з окремих комбінаторних елементів у вигляді мозаїки, з'єднання яких забезпечує створення цілісного зображення). Книга-трансформер – це формотворення об'ємно-просторової конструкції через трансформацію площини аркуша за допомогою складання та/або згинання. Книга-трансформер поділяється на такі типологічні підгрупи: книга-гармошка; книга-тунель; книга-метаморфоза, книга-панорама. Книга-гармошка представлена як ширмочка й використовується як декорація. Книга-тунель характеризується наявністю наскрізного вирізу всередині, крізь який бачимо зображення на інших сторінках. Перший паперовий тунель датований серединою XVIII століття, слугував втіленням театральних сцен. Сторінки книг-метаморфоз розрізаються на кілька частин, що дозволяє читачам комбінувати зображення по-різному залежно від того, як їх відкрити. Формуються такі книги з одинарних друкованих аркушів, які складаються вертикально або горизонтально. Книги-панорами започатковані в японській культурі орігамі. Вони бувають площинно-рельєфними (із засувками, відкидними клапанами, спливаючими елементами) та об'ємними у 3D форматі. Конструктивна особливість об'ємної книги-панорами полягає в тому, що на її розворотах зображення розкриваються у вигляді складної за формою конфігурації. Ці фігури сконструйовані, склеїні, або вставлені так, що при закритті книжки вони складаються і стають плоскими. За такою технологією створено книжки-театри [3, с. 144].

Ігрові книги виникли з метою підвищення якості літератури для дітей на українському книжковому ринку, яка б забезпечувала не лише інформаційний зв'язок читця з твором, а й спонукала його до інших пізнавально-розвивальних і розважальних дій шляхом взаємодії з різними складовими книги (рухомі, звукові, спливаючі елементи тощо), які розвивають у дітей навички читання, лічби, навчають основ геометрії та інших умінь. Разом із казками, загадками, віршами, прислів'ями, оповіданнями такі книжки відносять до оригінальної художньої літератури для дошкільнят та учнів молодших класів. Книжки-іграшки можуть демонструватися на занятті замість відповідної іграшки. Крім того вони зручні для розвитку художніх і конструктивних здібностей дітей, для занять з розвитку мовлення і збагачення активного словника, оскільки інтенсивно діють на органи чуття при усвідомленні ними відтінків у значеннях слів (котик, коток, вушка, очки, хвостик, шубка тощо). На нашу думку ігрова концепція читачького розвитку людини є основною, оскільки саме гра найбільше сприяє розвитку мовленнєвої сфери дошкільника і набуттю культурологічного досвіду. “Читаємо-граючись” є домінуючою моделлю розвитку дитини як читача і формування його читачьких інтересів.

Творчо-моделювальні видання друкованого формату поділяються на дві типологічні групи: книги-саморобки та книги-розмальовки. У саморобці закладено елементи трудової діяльності, що передбачають дії (розфарбовувати, вирізати, клеїти, збирати). Книга-розмальовка розвиває зображувальну діяльність, яка поєднує розумову та фізичну активність. Засвоєння навичок та вмінь малювання пов'язане з розвитком таких волевих якостей як уважність, наполегливість, витримка [3, с. 144]. У використанні в роботі з дітьми таких книг потрібно дотримуватися принципів доступності (відповідність зображень віку дітей) і наочності (наявний показ кольорового оригіналу.) Книга-розмальовка може включати додаткові елементи (трафарети, наклейки, олівці, фломастери). Взаємодія дитини з такими книгами сприяє розвитку креативного мислення, творчої уяви та здібностей. Словесний коментар дій, знарядь праці і самих зображень спонукає дитину до зв'язних висловлювань, збагачує її лексику.

Традиційний друкований формат книжкових видань – найдавніший та найпоширеніший в Україні. Нетрадиційними варіантами є комбінування їх з іншими матеріалами та пристроями. Наприклад, друкована книга з: хутряними вставками, шнурівками, підвісами, пластмасовими дисками, з іграшками, їстівними матеріалами, підсвічуванням, стереоокулярами, з електронним пристроєм тощо. Інноваціями у друкованому книговидаванні є продовження друкованої книги у цифрових засобах та проєкціювання зображеного на друкованій книзі.

Електронні видання – це текст, який пройшов редакційно-видавничу обробку, а також може містити графічні, мовні, музичні відео- та фотофрагменти, що разом становлять цілісний продукт. Застосування мультимедійних компонентів, звукового супроводження, використання відеофрагментів, а також анімаційних елементів сприяє кращому сприйняттю поданої інформації. Завдяки новим технологіям, електронне видання включає й елементи взаємодії автора з користувачем книги. Електронні видання залежно від способу подання інформації включають такі типологічні групи: аудіовидання, мультимедійне й інтерактивне [2].

Аудіовидання (фонограма) – це формат видання із записаними на матеріальному носіїві звуковими коливаннями (мова, музика, або умовний сигнал). Воно містить вербальний твір, озвучений професійними акторами, дикторами чи авторами, записаний у цифровому форматі. Найчастіше носить пізнавальний характер. Матеріальним носієм інформації є платівка, магнітофонна касета, CD, DVD компактдиски. Мультимедійне видання містить систематизований матеріал, який пройшов редакційну обробку, поєднує традиційну статичну (текст, графіку) і динамічну інформацію різних типів (музика, відеофрагменти, анімацію) впливає одночасно на кілька органів чуття реципієнта. Носії інформації – CD, DVD. Для виробництва електронних книг використовують усі складові мультимедіа – відео, 3D анімація, цифрове графічне зображення, текст, звуковий та голосовий супровід [2]. Поєднання різних носіїв інформації у мультимедійному електронному видаванні є головною його особливістю, що забезпечується відповідними програмними засобами. Інтерактивне видання – типологічна група електронного формату, має нелінійну структуру подання інформації, що дозволяє брати участь у побудові змісту дитячої книги, прямо взаємодіючи із засобом відображення. Читаючи мультимедійну книгу, читач не може вплинути на неї, в інтерактивному видаванні він може змінювати шрифт, фон тексту, звук, відкривати й закривати ілюстрації тощо. Такі видання містять ілюстрації з інтерактивними елементами та іграми для дітей, передбачають вхід у віртуальну реальність із можливістю взаємодії з її персонажами, виконують творчо-моделювальні, ігрові та пізнавальні завдання [1, с. 16]. Для взаємодії з інтерактивною книгою потрібний планшетний комп'ютер. Такі видання лише починають з'являтися в Україні, проте в окремих країнах світу вже функціонують електронні книги з гнучким екраном (Корея, Македонія), віртуальні книги у вигляді окулярів, віртуальні інтерактивні книги з проєкційним матеріалом.

На початку XXI століття дитяча книга стає джерелом натхнення для дизайнерів. Поява декоративних чи промислових об'єктів, створених на основі образного рішення або конструктивних та образотворчих елементів дитячої книги обґрунтувала необхідність виокремити в окремий вид альтернативний формат видання. Альтернатива – це необхідність вибору між

двома чи кількома можливостями, які є взаємовиключними. Отже, альтернативна книга – це образ книги, створений засобами об'ємно-просторового зображення, або способом перетворення об'єктів середовища (інтер'єру, екстер'єру) у дитячу книжку [3, с. 145]. Типологічними підгрупами (за Єфімовою) є книга-промисловий виріб і книга-середовище. В основі створення книги-промислового виробу лежить ідея конструктивної трансформації книги та основних її структурних елементів – ілюстрації, тексту, конструкції. Прикладом книги-промислового виробу можуть бути м'які книги-ліліпути з хутра (м'які іграшки), книги-подушки, книги з пальчиковими ляльками, аквакниги для купання, текстильні книги-килимки, книги-гризуни, книги-килимки, що передбачають раннє залучення дітей до спілкування з книжкою. До різновидів такого формату можна віднести і книгу-стілець, книгу-ліжко, книгу-диван, книгу-шпалери, які зацікавлять не тільки дітей, а й інші вікові категорії. Виробниками таких книг є Німеччина, США, Японія, Англія. Прикладами книги-середовища можуть бути будинок у вигляді книги, ресторан для дітей, дитячий майданчик, ландшафт, у яких домінуючими є об'ємні елементи ілюстративного наповнення книги або інсталяція в середовищі (художня техніка, яка використовує тривимірні об'єкти, призначені для зміни сприйняття простору людиною; влаштовується зазвичай у приміщенні, зрідка на відкритому просторі). Альтернативний формат видання презентує зовсім нову модель концепції дитячої книги, яка не виконує навчально-пізнавальної чи творчо-моделювальної функції безпосередньо, проте забезпечує реальність перебування дитини в книжковому просторі, що базується на фізичних (екстрорецептивних) відчуттях та забезпечує формування комунікативного простору й опосередковано спонукає дитину до творчого світобачення.

Готуючи дошкільника до читання, варто пам'ятати, що результативність освітньої діяльності залежить від його інтересу до об'єкта пізнання, мотивації діяльності й особливостей сприйняття навчального матеріалу. Оскільки вербальна інформація у друкованих, електронних й альтернативних виданнях пов'язана з фізичними способами сприйняття: візуальним (зоровим), аудіальним (звуковим), тактильним, смаковим і нюховим (сучасні закордонні розробки), то за “способом сприйняття інформації” виокремлюємо такі види книг, як: візуальні (книги-картинки) – підвид друкованих книг, тактильні книги, аудіо-книги, аромо-книги, густусні та мультисенсорні книги. Тактильні книги призначені для поширення інформації через тактильні відчуття і містять рельєфні кольорові малюнки, або об'ємні зображення, виконані із різних матеріалів. Тактильна книга є одним із основних чинників раннього розвитку інтелектуально-пізнавальних, особистісно-моральних та естетичних процесів, засобом розвитку дрібної моторики для дітей дошкільного віку. Такі книги широко застосовують у роботі з дітьми з вадами зору. Ці книги є підвидом альтернативних, комунікативних книг, представлених як книга-промисловий виріб, який передбачає певну взаємодію [4, с. 122]. Звукові книги (аудіо-книги) поряд із друкованим на папері текстом містять записи звуків на додатковому технічному носії. У таких книгах закладена певна система звукових хвиль, що допомагає впізнати конкретні звукові образи. Це можуть бути книги зі звуковим ефектом (один чи кілька звуків); книги, що розмовляють; музичні книги з клавіатурами; озвучені книги з картинками і ліпучками; текстильна книжка-килимочок з пищавкою. Ці книги є підвидом електронних аудіо-книг. Аромо-книга (друкований формат видання) створюється з використанням ароматизованих речовин, якими покривають сторінки книги. Зміст такої книги відповідає запаху, створює відповідні асоціації. У густусній книзі окремі елементи мають харчові цінності та можуть використовуватися для споживання. Така книга є підвидом альтернативної, інтерактивної книги-середовища. Мультисенсорна книга задіює кілька основних рецепторів задля кращого сприйняття її змісту й посилення емоційного впливу, користі і задоволення від читання. Кожен із вищезначених видів книг передбачає певну специфіку взаємодії з ним: перегортання (книга-кодекс); складання-розкладання (карткова книга, книга-конструктор, книга-трансформер); обертання (друкована книга-вертушка); маніпулювання і споглядання (альтернативні формати видань), вмикання-вимикання та імітація перегорання – електронний

формат видання. Як бачимо, розмаїття книг передбачає урізноманітнення способів взаємодії з ними, що викликає інтерес до книжкового видання, а відтак і до читання.

Отже, дитяча книжка – це універсальна, цілісна скомпонована система світоглядних концепцій, яка формує загальне бачення світу в дитини, й утверджує її соціальну позицію, незамінний чинник формування у дітей естетичних смаків, інтересу до читання й пізнання світу та усвідомлення себе в ньому, що сприяє реалізації розумового потенціалу вихованців. Кожен конкретний етап розвитку суспільства мав свою сферу впливу на сприйняття дитиною світу через книгу, що викликало і відповідні зміни в її змістовій та формальній організації. Розмаїття дитячих книг (за типологією) включає видові, функціональні, конструктивні ознаки, а також придатність у роботі, характер книжкових видань і способи взаємодії з ними. Дитяча книга будь-якого виду зумовлює особливі мотиви (пізнавальний, гедоністичний (задоволення), емоційний, функціональний, комунікативний), керуючись якими, дитина обирає необхідне їй видання. Реалізації мотивів дитячого читання сприяють специфічні властивості дитячої книги, які є пріоритетними під час написання книги для дітей: зрозумілість, простота, визначеність, означеність, природність, оптимістичність, правдивість, достовірність, художність, життєвість, гуманістичність, непорочність, чесність, моральність, народність, глибинність, яскравість та образність. Дорослі мають усвідомити наскільки різноманітний книжковий світ за типами і різновидами видань, кожне з яких присвячене “своєму” читачеві і завдяки якому формується інтерес дитини не лише до книги, як до джерела знань, а й до читання з метою задоволення пізнавальних і соціальних потреб.

Перспективи подальших досліджень бачимо у вивченні можливостей формування читацьких інтересів дошкільників засобами електронних й альтернативних книжкових видань.

Список використаних джерел

1. Городенко Л. М. Інтерактивна книга / Л. М. Городенко // Інформаційне суспільство. – 2010. – № 12. – С. 16–19.
2. Гутиря С. І. Електронні видання: процеси стандартизації і проблеми бібліографічного опису [Електронний ресурс] / С. І. Гутиря. – Режим доступу : <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1469>. – Назва з екрану.
3. Єфімова М. П. Типологія дитячої книги / М. П. Єфімова // Українська культура: минуле, сучасне шляхи розвитку : зб. наук. пр. : Записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне, 2015. – С. 143–147.
4. Єфімова М. П. Проектування тактильних книг із вадами зору / М. П. Єфімова // Вісник ХДАДМ. – Харків, 2014. – №2. – С. 121–124.
5. Касьяненко К. М. Генезис функціонального формотворення дитячої книги / К. М. Касьяненко // Вісник мистецтвознавства. – 2012. – № 26. – С. 78–85.
6. Ткачук Г. П. Методика позакласного читання : навч.-метод. посібник / Г. П. Ткачук. – Кам'янець-Подільський : ФОРМ Сисин О. В., 2010. – 264 с.

The article reveals the essence of interest and its role in training, the features of preschool children's reader's interests and the role of adults in the process of formation of interest in reading. The scientists' views on the essence of the book as an object of educational activity are given; the typology of children books (types, subtypes, typological groups and subgroups) is made.

The defining factor of typology is considered to be the method of information representation according to which the main formats of publications are as the following: printed, electronic and alternative. The printed format has the form of the fastened or unfastened sheets of paper where the text and graphic images are reproduced. The electronic format contains the information provided electronically. The alternative format is a book in 3-D format. According to their functions each of them is subdivided into the following subtypes: educational-cognitive, creative- simulating and playing. By their constructive peculiarities printed educational-cognitive publications are divided into such typological groups: books-codes (traditional) and card books; creative-simulating publications are divided into colouring books and

hand-made books; playing publications are divided into books-constructors and books-transformers. Depending on specifics of information representation the electronic format of publications includes the following subtypes: audio, multimedia and interactive publications. The alternative format of publications includes: book as an industrial product and book as an element of the environment. The alternative format of publications is created by two methods: transformations of the constructive decision and integration of graphic information representation.

By the nature of publishing printed books are divided into fiction books and reference books; by the suitability for preschool children – of a big format, of an average format and “tiny books”; by the information perception method – visual, sound, multisensory, tactile, aroma-books, etc.

Key words: children book, preschoolers, reader's interest, formation, typology of children publications, types of books, variety.

УДК 373.2.016:003-028.31

Ірина Газіна
Iryna Hazina

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ПОЧАТКОВИХ НАВИЧОК ЧИТАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

ON THE ISSUE OF FORMATION OF PRESCHOOL CHILDREN'S PRIMARY READING SKILLS

У статті проаналізовано проблему формування навичок читання у дітей дошкільного віку. Зокрема, зазначено увагу на питаннях доцільності навчання читання дошкільників, обсягів та методів навчання, а також умов, за яких процес навчання дошкільників основам читання буде ефективним. Окресливши основні методи навчання читання дітей, які сьогодні практикуються в навчально-виховному процесі ДНЗ (аналітико-синтетичний, складовий та метод глобального читання), автор зосереджується на умовах реалізації аналітико-синтетичного методу, який є найпоширенішим та таким, що довів свою ефективність.

Ключові слова: навчання читання, діти дошкільного віку, навчальний процес, аналітико-синтетичний метод, ігрова діяльність, поетапність.

Сьогодні доволі часто в ході різноманітних дискусій на педагогічну тематику виринає проблема, пов'язана з навчанням читання дітей дошкільного віку. Суперечки виникають навколо питань: Чи взагалі потрібно вчити читати дитину дошкільного віку, чи залишити цю проблему на відкуп учителів молодших класів? Якщо ж навчання доцільне, то в якому обсязі воно має відбуватися, які умови забезпечать її ефективність.

Власне у нашій статті постараємося дати відповідь на ці питання.

Отже, щодо самої проблеми необхідності отримання навиків читання дітьми ще до того часу, як вони переступлять поріг школи. Звичайно, можна почути багато суджень щодо того, що читати дитину мають навчати вчителі початкових класів.

Поширеною є теза, що навички читання та письма потрібно формувати у школі, а у дошкільний віковий період треба закладати лише передумови, які дають змогу дитині більш-менш швидко оволодіти цими навичками у школі [9, с. 3-5].

Однак, низка об'єктивних та суб'єктивних чинників указують на те, що дитина дошкільного віку уже має вміти читати.

Зазначимо, що читання відіграє вкрай важливу роль у процесі становлення особистості, забезпечує її моральний та інтелектуальний розвиток [5, с. 5], а також зумовлює розвиток